

KAREL
CAPEK

ZE ŽIVOTA
HMYZU

ZE ŽIVOTA
HMYZU

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Cover © Daniel Pocar, 2022

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2022

<https://twitter.com/knihydobrovsky>

www.facebook.com/KnihyDobrovsky.cz

[instagram.com/nasnakladatelstvi](https://www.instagram.com/nasnakladatelstvi)

ISBN 978-80-277-4566-1 (pdf)

Bratři Čapkové

ZE ŽIVOTA HMYZU

Komedie o třech aktech s předehtrou a epilogem

$\frac{1}{4}$
00

Obsah

DĚJSTVÍ PRVNÍ

DĚJSTVÍ DRUHÉ

DĚJSTVÍ TŘETÍ

EPILOG

DOPLNĚK PRO REŽISÉRA

Osoby

Předehra

TULÁK

PEDANT

Dějství první

MOTÝLOVÉ

APATURA IRIS A CLYTHIE

MOTÝLOVÉ FELIX, VIKTOR A OTAKAR

TULÁK

Dějství druhé

KOŘISTNÍCI

TULÁK

KUKLA

CHROBÁK

CHROBAČKA

CIZÍ CHROBÁK

LUMEK
JEHO LARVIČKA
CVRČEK
CVRČKOVÁ
PARAZIT

Dějství třetí

MRAVENCI
PRVNÍ INŽENÝR – DIKTÁTOR
DRUHÝ INŽENÝR – NÁČELNÍK GENERÁLNÍHO ŠTÁBU
SLEPÝ MRAVENEK
VYNÁLEZCE
POSEL
NOVÝ POSEL
GENERÁLNÍ UBYTOVATEL
KULHAVÝ NOVINÁŘ
DOBRODĚJ
KUKLA
TELEGRAFISTA
ŽLUTÝ VŮDCE
MRAVENCI DĚLNÍCI A VOJÁCI, ÚŘEDNÍCI, DŮSTOJNÍCI,
NOSÍTKÁŘI, RANĚNÍ ATD.
VOJSKO ŽLUTÝCH
TULÁK

Epilog

ŽIVOT A SMRT

KUKLA-JEPICE

PRVNÍ JEPICE

DRUHÁ JEPICE

TŘETÍ JEPICE

SBOR JEPIC – TANEČNIC

PRVNÍ SLIMÁK

DRUHÝ SLIMÁK

DŘEVORUBEC

TETA

ŠKOLAČKA

POUTNÍK

Obleky u hmyzu celkem lidské: u motýlů salonní, u kořistníků občanské, u mravenců černé, popřípadě žluté, přiléhavé a přepásané šaty dělnické, jepice v gázových závojích. Hmyzí charakter se vyjadřuje hlavně v pantomimice. Ale vždy to zůstávají lidé, až na to, co skuteční lidé mají hmyzího.

Přehra

Zelená lesní mýтина

TULÁK: (*vymotá se z kulis klopýtaje a padne*) Haha, haha, hahaha, to je švanda, že? To nic nedělá. Nemusíte se smát; já jsem si totiž neublížil.

(*Opře se o lokty*) Vy – vy – vy si myslíte, že jsem opilý? Ba ne. Já přece ležím pevně. Viděli jste, jak rovně jsem padnul. Jako strom. Jako hrdina. Předváděl jsem – pád – člověka. Jaká podívaná!

(*Usedne*) Kdepak, já se nemotám. Já ne, ale všechno ostatní je opilé, všechno se motá, všechno se točí dokola, pořád dokolečka – Haha, už dost, vždyť mně je z toho nanic! (*Rozhlíží se*) Tak co? Všechno se točí kolem mne. Celá země. Celý vesmír. Přílišná čest pro mne. (*Rovná si šaty*) Odpuště, nejsem na to oblečen, abych byl středem harmonie sfér. (*Hodi na zemi čepici*) Tak, tady je střed. Točte se kolem mé čepice, tu to neporazí. Kde jsem vlastně přestal?

Aha, už vím. Padnul jsem pod svým křížem. A ty sis myslela, květinko, že jsem opilý? Veroniko, rozrazil se, nenadýmej se tak svou střízlivostí! Tvé listy, veroniko, se dávají na rány;

počkej, rozrazil se, položím do tebe své srdce. Já neříkám, že nejsem opilý; kdybych měl kořeny jako ty, netoulal bych se po světě jako pobuda. Tak je to. A kdybych se netoulal po světě, nepoznal bych tolik věcí. Vždyť jsem byl, jářku, i na té velké vojně; vždyť já jsem uměl i latinsky, a dnes umím všechno. Kydat hnůj, zametat ulice, hlídat, čepovat pivo a všechno ostatní. Všechno, co jiný nechce dělat. Teď vidíš, kdo jsem. Kdepak jsem vlastně přestal? –

Aha, už vím. Ano, to jsem já; mne znají všude. – Já jsem totiž člověk. Nikdo mne jinak nejmenuje. Říkají mně „Člověče, já vás dám sebrat“, nebo „Člověče, uklidte, udělejte, přineste mně tohle“, nebo „Táhněte, člověče!“ A já se tím neurazím, že jsem člověk. Kdybych někomu řekl „Člověče, dejte mi šesták“, urazil by se. Když se mu to nelíbí, dobrá; budu ho považovat za motýla, nebo za chrobáka, nebo za mravence, zač kdo chce. Vždyť mně je to všechno jedno, člověk nebo hmyz. Já nechci nikoho napravovat. Ani hmyz, ani člověka. Já se jen dívám.

Já se jen dívám. Kdybych měl kořen nebo cibuličku v zemi, díval bych se na nebe (*Zvedne se na kolena*), do nebes! Do smrti bych se díval rovnou do nebe! (*Vstane*) Ale že jsem člověk, musím se dívat na lidi. (*Rozhlíží se*) A já je vidím.

PEDANT: (*vběhne se sítkou na scéně*) Haha, oho, hoho, ha, haha, ach ty krásné exempláře! Apatura Iris!

Apatura Clythia! Barvoměnka duhová a batolec modrolesklý! Ha, ha, ty nádherné kusy! Oho, oh, ehe, počkej, už tě mám! Oho, ha, už jsou zase pryč! – Haha, jen opatrně, pozor, pst, pozor, tiše, tiše, ech, ech, pomalu, pomalu, – aha, oho, ho, pozor, pozor, heč! – Oho, oh, hoho –

TULÁK: Hej, naopak ty motýle chytáte? Má úcta, vašnosti.

PEDANT: Tiše, tiše, pozor! Nehýbejte se! Sedají na vás! Motýli, Batolci. Nymphalidae. Pozor, nehýbat se! Sedají na všechno, co páchne. Na bláto. Na výkaly. Na mršiny. Pozor, sedají na vás. Oh, oho, ohoho, ech!

TULÁK: Nechte je, hrajou si.

PEDANT: Co, cože, hra? Hra je jen úvod k páření. Ha, ha, je doba páření; sameček stihá samičku, snoubenka prchá, voní, láká, pronásledovatel ji lechtá tykadly, klesá unaven, samička letí dál, přijde nový, silnější, statnější, samička prchá, dráždí a voní, milenec za ní, aha, aha! Chápete už? To je rád přírody; věčný zápas lásky; věčné snoubení; věčné, věčné, věčné pohlaví! Pst, pst, tiše!

TULÁK: A co s nimi děláte, když je chytíte?

PEDANT: Cože? Motýl musí být určen, datován a vřazen do sbírky; ale nešetři pelu! Sítka

budiž z jemného tkaniva! Motýl buď pozorně
usmrcen stisknutím hrudi! A napíchnut na
špendlík! A napnut papírovými proužky! Do
sbírky uložen řádně vyschlý! Budiž chráněn
před prachem a moly! Vlož do skříňky hubku
s kyanidem!

TULÁK: A proč to všechno?

PEDANT: Z lásky k přírodě. Človče, vy nemáte lásky
k přírodě! – Aha, tu zas je máme. Haha, pozor,
pozor, tiše, eh, eh! Mně už neutečete, hehe, oh,
hoho, eh, eh, eh – (*odbíhá*)

TULÁK: Snoubení věčné, věčný zápas lásky,
ba je to tak; je stálý čas páření,
jak řekl Pedant. Račte odpustit,
já že jsem opilý? Vždyť vidím dobře,
všechno je dvojmo, všecko dělá pár,
tam, tady, tuhle, tamhle zas a všude,
všecko je v páru. Oblaka, mušky, stromy,
všechno se objímá, tře, lichotí, dráždí a honí,
ptáčkové v koruně, vždyť já vás vidím, já vás vidím,
já vidím všechno. A vy dva, vy ve stínu tam,
vidím vás splétat prsty, zápasit horce a tiše,
nikdo si nemyslete, že ho nevidím odtud.
To – je – páření věčné. Račte dovolit,
opilý jsem, ale hodný. (*Zakryje si oči*)
Nevidím nic.

Dělejte si, co chcete. Než odkryju oči, křiknu. –

Tma.

– Vše chce být párem; ty jen, který tu potmě stojíš,
sám, sám, sám bloudíš klikatou cestou,
marně, marně, marně bys rozpráhl obě ruce
v honičce lásky. Dost. A vy se mějte rádi,
já vám to chválím; je to dobrá věc
a přírody moudrý řád, jak řekl též Pedant.
– Vše má být párem. Vidím líbeznou
zahradu lásky květy vystlanou,

Zadní opona se zvedá.

kde mladé páry, krásné dvojice,
motýli větrem lásky nesení,
v blaženém letu, jako by si hráli,
bez konce nesou věčné snoubení.
Neb vše chce býti párem. (*Odkryje si oči*)

Scéna se rozsvětlí.

Kde to jsem?

DĚJSTVÍ PRVNÍ

Motýlové

*Azurový, zářící prostor, vystlaný květy
a batikovými polštáři; zrcadla, stolek, na němž
jsou připraveny pestré sklenice s chlazenými
nápoji a stébélky k pití. Vysoká barová sedátka.*

TULÁK: (*mne si oči a rozhlíží se*) Hele, ta krásoucí
krása! Vždyť je to jako – jako v ráji! Ani malíř by
to líp nevymaloval! A jak to tu voní!

Clythie vběhne se smíchem na scénu.

OTAKAR: (*honí ji*) Miluji vás, Clythie!

Clythie běží se smíchem pryč. Otakar za ní.

TULÁK: Motýli. Aha, motýli. Hrajou si. Já bych se
na to koukal, kdybych nebyl tak – (*čistí si šaty*)
A co, ať mne vyženou; já si tu lehnu. (*Sbírá
polštáře*) Lehnu. Na mou duši, že lehnu. (*Ustele si
v proscénii*) A když se nám to nebude líbit, zavřeme
očička a hezky se vydadáme. (*Ulehne*) Tak.

Vejde Felix.

FELIX: Kde je Iris? Viděl jsem ji pít vůni květů. Iris!

Iris! Kdybych aspoň našel na tebe rým! (*Sedne si do polštářů*) „Spanilá Iris, jež plamen čirýs“ – Ach ne. Něco jiného: „– tu láska mé srdce oděla v démantový kyrys –“ Kyrys – Iris; to je vzácný rým. Před tím by mělo být něco hrozně zoufalého; rozvrat, bolest a smrt; a pak náhlý obrat: „Tu láska mé srdce oděla v démantový kyrys a vdechla mi sílu anděla – Iris, Iris, Iris!“ To by šlo. – Ale kde zase je Iris? Jak může pořád s tím Viktorem, ó! „Zda zhořkne chvílemi na božských rtech tvých, Iris, ten úsměv vítězný, kdy zmaru bolestný rys –“ Z toho udělám elegii, v pravidelných alexandrinech, až se v ní zklamu. Ach, úděl básníka je trpět.

Smích za scénou.

To je Iris. (*Zády k příchodu, obraz jemného smutku, opře hlavu o dlaň*)

Vběhne Iris, za ní Viktor.

IRIS: Felixi, chlapečku, vy jste tu sám? A tak zajímavě smutný?

FELIX: *(otočí se)* Vy, Iris? Ah! Netušil jsem –

IRIS: Proč si nehrajete venku? Vždyť je tam tolik děvčat!

FELIX: *(vyskočí)* Vy víte, Iris, že – že mne nezajímají.

IRIS: Ach, chudáčku! Proč ne?

VIKTOR: Ještě ne?

FELIX: Už ne.

IRIS: *(sedne do polštářů)* Slyšíte to, Viktore? A to mně říká do očí! Pojdte sem, pane nezdvořáku; sedněte si tady, blíž, ještě blíž! Povězte, miláčku, vás už ženy nezajímají?

FELIX: Ne. Jsem jich syt.

IRIS: *(mohutně vzdychne)* Ó, vy muži! Jak jste cyničtí! Jen užívat, co nejvíc užívat, a pak řekne každý: Jsem jich syt. Jak je to hrozné být ženou!

VIKTOR: Proč?

IRIS: My nejsme nikdy syty. – Jakou vy máte minulost, Felixi! Kdy jste miloval poprvé?

FELIX: Nevím už. Příliš dávno. A ani to nebylo poprvé. Byl jsem tehdy na gymnáziu –

VIKTOR: Aha, byl jste ještě housenka. Zelená housenka, která žere listí.

IRIS: Felixi, byla to bruneta? Byla krásná?

FELIX: Krásná jako den, jako azur, jako –

IRIS: – jako kdo? Rychle.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Ze života hmyzu.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.